

JOKE VAN LEEUWEN

Beginne- lingen

De jonge
jaren van 24
opmerkelijke
mensen uit
de hele wereld

Amsterdam · Antwerpen

Em. Querido's Uitgeverij

2022

Inhoud

Ruby Bridges
het meisje dat werd
uitgejouwd 10

Kailash Satyarthi
de jongen die hoge
gasten uitnodigde 48

Janusz Korczak
de jongen die bang was
voor zijn vader 20

Audrey Hepburn
het meisje dat danste
tot ze niet meer kon 58

Nawal El Saadawi
het meisje dat zoals de
jongens wilde zijn 30

Nkosi Johnson
de jongen die met
aids werd geboren 68

Mercedes Sosa
het meisje dat op
de radio kwam 40

Ada Lovelace
het meisje dat wilde
vliegen 78

Ingmar Bergman
de jongen die zich
afvroeg wat liefde
was 88

Frieda Belinfante
het meisje dat zich op
school verveelde 126

Wangari Maathai
het meisje dat van
de natuur hield 98

Sadako Sasaki
het meisje dat de
atoombom
meemaakte 136

*Gabriel García
Márquez*
de jongen die de
man in het gezin
moest zijn 108

Hazim Kamaledin
de jongen die de
tweede zoon was 148

Sojourner Truth
het meisje dat
verkocht werd 116

Kartini
het meisje dat haar
gedachten niet liet
kooien 158

Pelé
de jongen die
op blote voeten
scoorde 168

George Sand
het meisje dat een
slagveld zag 208

Phan Thị Kim Phúc
het meisje dat
vluchtte voor napalm-
bommen 178

Anton de Kom
de jongen die
achter in de klas
moest zitten 220

Lowitja O'Donoghue
het meisje dat bij
haar moeder werd
weggehaald 188

Frida Kahlo
het meisje dat
een ongeluk
overleefde 230

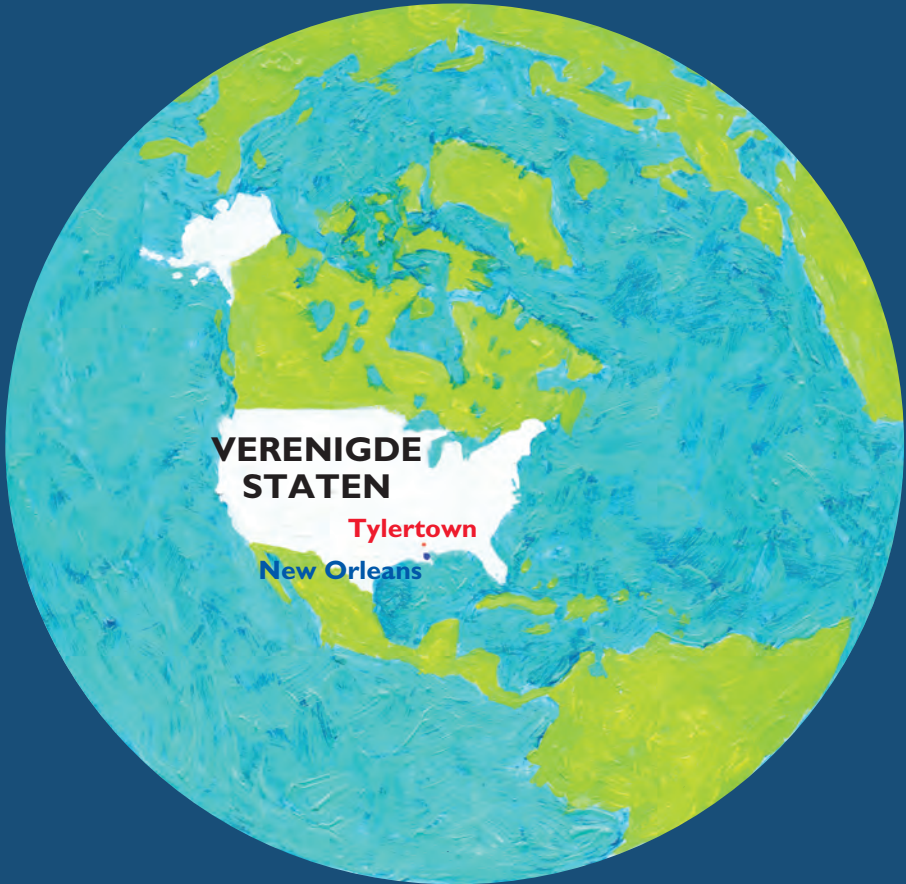

Feng Zikai
de jongen die wist
wat hij wilde 198

Danilo Kiš
de jongen die niet
hardop zei dat hij
dichter wilde
worden 238

RUBY BRIDGES

**VERENIGDE
STATEN**

Tylertown

New Orleans

het meisje dat werd uitgejouwd

Wij mensen hebben allemaal een bruine huid, van bleekbruin tot donkerbruin en alles ertussenin. Is je vel bleekbruin dan maak je in zonlicht sneller vitamine D aan, wat handig is in gebieden waar de zon vaak achter de wolken verstopt zit. Is je vel donkerbruin, dan word je beter tegen dat zonlicht beschermd en zie je er nooit uit als een tomaat op beentjes. Die tintverschillen noemen we nu ‘zwart’, ‘wit’ en ‘van kleur’.

Ruby Bridges werd in 1954 geboren in Tylertown, een plaats in het Zuiden van de Verenigde Staten. Ze was het eerste kind van ouders die hard werkten op akkers die niet van hen waren. Haar moeder moest witte wollige katoenvezels plukken en in een doek, zo groot als een tweepersoonslaken, van het veld sjouwen. Haar vader moest zo'n groot deel van de oogst aan de landeigenaar inleveren dat hij weinig overhield voor zijn gezin. Toen er steeds minder werk was, omdat machines het overnamen, verhuisde Ruby met haar ouders en jongere broers en zusjes naar de havenstad New Orleans. Ze vonden er een appartementje met drie kamers in een laaggelegen wijk. Eén

slaapkamer was voor haar ouders en één voor de kinderen. Op het laatst lagen ze daar met z'n achten. Haar vader vond werk in een garage en haar moeder verdiende geld door ergens anders te gaan schoonmaken zodra ze haar kinderen in bed had gestopt.

Ruby ging naar een kleuterschool met alleen zwarte kinderen. Het was een heel eind lopen. Dichterbij was er een met alleen witte kinderen. Daar mocht ze niet naartoe, hoewel er al een wet was ingevoerd die bepaalde dat iedereen samen naar school moest kunnen. Ruby was niet echt bezig met die verschillen, ze klom vaak in een boom dicht bij haar huis, deed klusjes voor haar ouders van wie ze hield, en at graag bananenpudding en taart van zoete aardappelen.

In het Noorden van de Verenigde Staten konden zwarte en witte kinderen al samen naar school, maar in het Zuiden werden er wel dertig wetten bedacht om de verdeeldheid in stand te houden. Hogere rechters verklaarden al die wetten weer ongeldig.

Op een dag, Ruby was zes jaar, werd ze met haar mooiste jurk aan en een fikse witte strik in haar haren naar een grote zaal gebracht. Daar zaten wel honderd andere zwarte kinderen van haar leeftijd. Nu ze in het Zuiden verplicht waren om hen op witte scholen toe te laten, bedachten ze voor die kinderen een veel te moeilijke test. Dat was een truc om te kunnen zeggen: 'Zie je wel, ze zijn niet geschikt om naar een witte school te gaan.'

En inderdaad, er waren maar zes kinderen die slaagden. Ruby was erbij. Twee van hen gingen toch naar een school met alleen zwarte kinderen en drie gingen naar een andere witte school dan Ruby. Zij mocht naar de William Frantzschool, niet ver van haar huis. Ze vond het vooral jammer dat ze nu niet bij haar vriendinnen in de klas zou komen.

‘Moeten we hier wel aan beginnen,’ zei haar vader. ‘Wat zullen ze ons meisje aandoen.’

Hij dacht aan de tijd dat hij in Korea had gevochten, als soldaat in het Amerikaanse leger. Zelfs daar werd hij behandeld als een tweederangs mens.

‘We moeten doorzetten,’ vond haar moeder. ‘Na haar zullen er andere kinderen kunnen komen. En het is goed voor haar toekomst.’

Op 14 november 1960 was het zover. Drie bewakers uit het Noorden kwamen haar in een grote auto ophalen. Ze droegen geen uniform, maar er hing wel een pistool aan hun broekriem, en om hun ene arm zat een band waar ‘U.S. Marshal’ op stond. Ruby’s moeder mocht mee. De bewakers zeiden dat Ruby niet mocht omkijken als ze uitstapte, ze moest recht naar de voordeur lopen. En zij zouden meegaan om haar te beschermen.

Zo liep Ruby de traptreden op naar de voordeur van het grote, strenge gebouw dat haar nieuwe school zou worden. Achter haar rug hoorde ze mensen roepen. Zulk lawaai kende ze alleen van Mardi Gras, het carnaval van New Orleans. Ze hoorde andere kinderen een liedje zingen dat ze niet begreep: ‘Two, four, six, eight, we don’t want to integrate.’

Binnen werd ze niet naar een klas gebracht, maar naar de kamer van de directrice. En daar zat ze met haar moeder, terwijl de uren verstreken. De bewakers stonden op de gang. Telkens kwamen er opgewonden vrouwen binnen, alsof er iets vreselijks aan de hand was. Ruby dacht alleen maar: zo gaat dat zeker op zulke grote scholen.

Om drie uur mochten ze weer naar huis.

Nou, dacht ze, dit was niet zo moeilijk, we hebben alleen maar de hele dag op een stoel gezeten.

Buiten zag ze dat er achter dranghekken allemaal moeders en grotere jongens stonden te schreeuwen. Ze was blij dat die enge vrouwen háár moeder niet waren. Vanuit een busje werd koffie verkocht. Er hing een bord aan: ‘Alleen voor witte moeders’.

Opeens zag Ruby iets waar ze erg van schrok: een zwarte pop in een doodskist. Het was niet de doodskist waar ze bang van werd. Haar moeder werkte inmiddels bij een timmerman die doodskisten maakte. Ze had verteld dat ze soms, als het even pauze was, met een kussentje onder haar hoofd in zo’n kist lag uit te rusten. Nee, het was de grote zwarte pop die te veel op haar leek. En het was het zinnetje dat keihard uit de mond van een moeder ontsnapte: dat ze Ruby wilde vergiften.

Toch was ze al die heisa thuis snel weer vergeten. De straat waar ze woonde werd afgeschermd, ze kon er rustig met de andere zwarte kinderen spelen. Ze leerde hun het liedje dat ze niet begreep en ze zongen het onder het touwtjespringen: ‘Two, four, six, eight, we don’t want to integrate.’

De tweede dag stonden er nog meer mensen bij de school te schreeuwen. Ze gooiden met eieren en zelfs met stenen. Cameraploegen waren erbij en filmde alles. De beelden waren in het hele land op televisie te zien, maar de scheldwoorden hadden ze onverstaanbaar gemaakt.

De schreeuwende vrouwen gaven elkaar de krantenfoto's van hun protest door. Het leek wel of ze het een gezellige bijeenkomst vonden.

In de school was het vreemd stil. Veel ouders hielden hun kinderen thuis. Ruby's moeder mocht niet meer mee, dat maakte het enger, al werd Ruby nog steeds bewaakt. Buiten werden de witte moeders die hun kinderen toch naar school brachten uitgescholden en met eieren bekogeld door andere moeders met keurige kapsels en vrolijke jurken aan. Een van hen stond met een sjaal tussen haar gestrekte armen naar een vader te roepen dat ze hem wilde wurgen.

Ruby moest op de tweede verdieping in een klaslokaal gaan zitten. Omdat er geen andere kinderen waren, dacht ze eerst dat ze te vroeg was. Maar ze zou de rest van het schooljaar alleen zitten. Ook tussen de middag mocht ze niet naar de witte kinderen die beneden in de kantine hun boterhammen opaten. En als ze naar de wc moest, liepen de bewakers op hun zware schoenen met haar mee en bleven voor de deur op haar staan wachten.

Omdat niemand anders haar les wilde geven, kwam er een onderwijzeres uit het Noorden. Ze heette Barbara Henry. Ze was jong, wit en aardig. Omdat ze maar met z'n tweeën waren en Ruby nog nooit alleen was geweest met een wit mens, werd

ze vreselijk verlegen. Barbara Henry troostte haar toen ze moest huilen omdat haar moeder er niet meer bij was. Ze zei dat Ruby een mooie jurk aanhad, ze knuffelde haar, en bleef naast haar zitten als ze lesgaf.

Buiten had het oproer zich inmiddels door de stad verspreid. Ruby's vader werd ontslagen. Hij leverde prima werk, maar veel klanten bleven weg, omdat hij de vader van dat ene meisje was. Ook dat kwam in de krant en op de televisie. Mensen in het Noorden hoorden ervan en reageerden verontwaardigd. Ze wilden laten merken dat ze het gedrag van die schreeuwers bij de school schandalig vonden, en dat deden ze door Ruby speelgoed, boeken, kleren en geld te sturen. Haar moeder zei dat ze al die cadeaus eerlijk met anderen moest delen, maar dat wilde ze liever niet, want zij had dat toch allemaal gekregen?

Telkens zat hun brievenbus vol met post uit het hele land, en daarna zelfs uit de hele wereld. Haar moeder was erg trots dat ze een brief had gekregen van Eleanor Roosevelt, de weduwe van een Amerikaanse oud-president. Ze was van plan die brief haar hele leven goed te bewaren, net als het ereteken dat Ruby's vader had ontvangen omdat hij in Korea had gevochten.

De mensen uit hun buurt steunden hen ook. Om de beurt hielden een paar mannen 's nachts de wacht. En er was een huisschilder die haar vader weer werk gaf.

Het hele schooljaar zat Ruby alleen bij juf Barbara Henry. De andere kinderen kreeg ze niet te zien, zelfs niet als ze een keer het speelplein op mocht.

In de lente vertrokken de bewakers. Ze gingen weer naar het Noorden. Nu werd Ruby elke ochtend met een taxi naar school gebracht en 's middags weer naar huis.

Gelukkig had ze die fijne juf van wie ze was gaan houden. Samen waren ze bezig met rekenen, schrijven, zingen, plezier maken en spelletjes doen. Juf Henry schoof de lege banken opzij om Ruby gymnastiekles te geven. Ze drukte haar op het hart dat ze niks fout had gedaan, dat de volhouders buiten nooit echt met zwarte mensen praatten en daarom niet wisten wat ze deden.

Maar Ruby kreeg last van nachtmerries. Haar moeder probeerde haar dan te kalmeren door een gebedje met haar op te zeggen.

Ze kreeg van thuis een lunch mee, die ze tussen de middag in haar eentje moest opeten. Het meeste eten verstopte ze in kastjes, achter boeken en achter het gordijn. Algauw kwamen er muizen en kakkerlakken op af, die kunnen door de nauwste kieren en gaatjes kruipen, en dat deden ze, want er viel steeds meer te halen. Toen Juf Henry ontdekte wat er aan de hand was, werd ze niet boos. Ze begreep dat Ruby eenzaam was en besloot tussen de middag bij haar te blijven. Ook kreeg ze met moeite voor elkaar dat Ruby witte kinderen mocht ontmoeten. Elke dag zaten er een paar een poosje in haar klaslokaal. Sommige kwamen vrolijk met haar op een foto te staan, de meisjes in kleurige jurken, een jongen in poloshirt.

Toen ze van een andere jongen hoorde: 'Ik mag van mijn moeder niet met je spelen, want jij bent een neger', begreep ze pas helemaal wat er aan de hand was. Ze werd niet kwaad op die

jongen, want ze snapte dat zijn moeder dat had gezegd, en dat hij haar wilde gehoorzamen. Ook zij wilde haar ouders gehoorzamen.

Ruby haalde haar eerste schooljaar met hoge cijfers, maar de directrice wilde die niet accepteren. Ze zei dat het geen wonder was dat ze hoog waren, het kind had privéles gekregen.

‘O?!’ reageerde juf Henry. ‘Eerst mag ze niet bij de andere kinderen zitten, en nu verzint u dit?!’

Ruby hoopte dat ze haar juf na de zomervakantie weer zou zien, maar die hoop was vergeefs: Barbara Henry ging met haar man terug naar het Noorden. Ze verwachtten een kindje en wilden niet dat het zou opgroeien in een omgeving met zoveel haat en vooroordelen.

Ruby zat niet langer alleen in de klas, maar kwam tussen twintig andere kinderen te zitten, van wie een paar ook zwart waren. Toch voelde ze zich alleen, want ze miste juf Henry. Bovendien lachte haar nieuwe juf haar uit om het Noordelijke accent dat ze van juf Henry had overgenomen.

En niemand stuurde haar nog cadeautjes.

Een dag na Ruby’s elfde verjaardag, op 9 september 1965, werd New Orleans getroffen door een woeste orkaan die de vriendelijke naam Betsy droeg. Grote delen van de stad werden overstroomd. Het gezin van Ruby overleefde de ramp, maar de brief van Eleanor Roosevelt en het ereteken uit de Korea-oorlog, die haar ouders hun leven lang hadden willen bewaren, kwamen niet meer boven water.

Als jonge vrouw werkte *Ruby Bridges* voor een reisbureau. Daar stopte ze na vijftien jaar mee om voor haar vier zoon-tjes te zorgen. Ze begon te beseffen dat haar geschiedenis belangrijk kon zijn om te vertellen, want zwarte mensen werden nog steeds vernederd. Ze bezocht haar oude William Frantzschool, waar inmiddels haast alleen maar zwarte kinderen uit armere wijken op zaten. En ze richtte de Ruby Bridges Stichting op, die moest helpen een eind te maken aan racisme. Ze trok door de Verenigde Staten om toespraken te houden, waarin ze over haar eigen geschiedenis vertelde. In 2001 ontving ze een Presidential Citizens Medal voor haar werk.

Toen er een prentenboek verscheen over haar ervaringen, werd dat door Barbara Henry opgemerkt. Zo kwam het dat Ruby Bridges vijfendertig jaar later haar oude juf terugzag.

JANUSZ KORCZAK

(Henryk Goldszmit)

